

GRONINGEN: STERKE STAD, ACTIEVE STADJERS
Een actualisering van de stadsvisie met prioriteiten voor de periode 2004-2010

INHOUD

Samenvatting	3
1 Inleiding	4
1.1 De inzet van de stadsvisie	
1.2 Resultaten tot nu toe	
1.3 Veranderde omstandigheden	
1.4 Herijking en inzet voor de komende jaren	
1.5 Overzicht	
2 Actieve stadgers: vergroten participatie	7
2.1 Werk en bijstand: iedereen actief	
2.2 Focus op 12 stadsvernieuwingswijken: maatregelen concentreren waar ze het hardst nodig zijn	
2.3 Vijf speerpunten binnen de sociale pijler: <i>empowerment</i>	
3 Dynamiek: investeren in een sterke stad	12
3.1 Woningbouwopgave: 10.000 woningen tot 2010	
3.2 Investeren in bereikbaarheid: prioriteit voor Kolibri	
3.3 Grote Markt: impuls voor de binnenstad en cultuur	
3.4 Verder uitbouwen Groningen als kennis- en dienstenstad	
4 Verbeteren van de relatie tussen burger en overheid	15
4.1 Stad en stadhuis	
4.2 Wat kan de overheid wel en wat niet, wat mogen we verwachten van de burger?	
4.3 Schoon, heel en veilig als voorbeeld	
5 Groningse doelen	18
6 Veranderd financieel perspectief	18

SAMENVATTING

Sinds het verschijnen van de stadsvisie *Groningen, het stedelijk alternatief* zijn de omstandigheden drastisch veranderd. Nederland zit in een recessie, met alle gevolgen van dien: teruglopende investeringen, een scherp oplopende werkloosheid en dreigende stagnatie.

We hebben daarom de stadsvisie en de bijbehorende programma's tegen het licht gehouden om te zien waar we bij moeten sturen en wat de prioriteiten voor de komende jaren moeten zijn. De middelen zijn beperkter, ook omdat we het meer op eigen kracht zullen moeten doen. Dat betekent dat we selectiever moeten zijn en nog scherper moeten letten op het maatschappelijke rendement van maatregelen.

Wij vinden dat juist nu het economisch slechter gaat, de overheid moet blijven investeren in een sterke en sociale stad en in voorwaarden voor herstel van de werkgelegenheid.

Het concept van de stadsvisie blijft daarbij de leidraad: Groningen moet zich vooral onderscheiden door de kwaliteit van het woon- en leefklimaat van de stad en de regio, met die bijzondere combinatie van prettig wonen, stedelijke dynamiek en de rust en ruimte van het omringende landschap. Deze kwaliteiten worden de komende jaren steeds belangrijker in de concurrentie tussen stedelijke regio's. We moeten die sterke punten daarom koesteren en erin blijven investeren. Duurzaamheid en selectieve groei zijn daarbij uitgangspunten, daarnaast 'moet de boel op orde zijn'. Alleen zo kan Groningen een sterke en actieve stad zijn die ruimte biedt aan dynamiek en toch onmiskenbaar Gronings blijft.

Wat betekent dit nu concreet? We geven de komende jaren prioriteit aan wonen, werk, de binnenstad en cultuur. Met vitale wijken met aantrekkelijke woningen voor mensen met verschillende inkomens, veilig en goed onderhouden, met goede scholen, sport- en zorgvoorzieningen en met een bruisende binnenstad met gezellige winkels en een spraakmakend cultuuraanbod maken we de stad in de eerste plaats beter voor de Stadgers. Maar trekken we tegelijkertijd ook nieuwe inwoners, bezoekers en bedrijven aan. Nieuwe inwoners en bedrijven die nodig zijn om de stad en de wijken sterker te maken in de breedte.

Belangrijke projecten daarbij zijn de wijkvernieuwing, *Schoon, heel en veilig*, Meerstad, het Europa-park, Westpoort, de versterking van Groningen als kennis- en dienstestad en het Kolibri OV-netwerk. Ons sociale beleid richten we op het sterker maken van mensen. We concentreren het vooral op de wijkvernieuwingsgebieden, waar dat het hardst nodig is. Met de vernieuwing van de oostwand van de Grote Markt willen we de binnenstad en het cultuuraanbod een impuls geven. Daarnaast blijven we vasthouden aan de aanleg van een snelle-treinverbinding met de Randstad via het Zuiderzeetracé. Met dit pakket mikken we niet alleen op de korte termijn, maar zetten we vooral in op het sterker maken van de stad op langere termijn.

Rode draad in ons functioneren is onze overtuiging dat we moeten blijven werken aan het verbeteren van de complexe verhouding tussen burger en overheid, tussen stad en stadhuis. Niet zozeer door er meer over te praten, maar vooral door te doen, door resultaten te laten zien en door duidelijk te zijn over *verantwoordelijkheden en mogelijkheden*. De overheid kan niet alles en ook de burger zelf heeft verantwoordelijkheden.

Door nu zelf het voortouw te nemen willen we stagnatie voorkomen en dynamiek genereren. Met gerichte investeringen nu, kunnen we straks direct profiteren zodra de economie weer aantrekt. En dat zal zich vertalen in werk. Tegelijk maken we zo duidelijk dat Groningen in zichzelf gelooft. Onder het motto *Groningen: sterke stad, actieve Stadgers*.

1. INLEIDING

1.1 De inzet van de stadsvisie

In 1999 presenteerden wij in de stadsvisie *Groningen, het stedelijk alternatief* een beeld van Groningen in 2010. We schetsten een stad die een met de Randstad vergelijkbare dynamiek bereikt, tegen aanzienlijk lagere ecologische kosten. Zonder ongebreidelde suburbanisatie, met behoud van landschappelijke kwaliteiten en met een beheerste mobiliteit. Daarvoor introduceerden we het concept van *selectieve groei*. Belangrijk daarin waren de samenwerking binnen het stedelijk netwerk Groningen-Assen, en op termijn de aanleg van de magneetzweefbaan.

De inzet was om prettig te kunnen wonen in een grote stad, met minder sociale en maatschappelijke problemen dan elders: door wijken te vernieuwen vòdr de verpaupering toeslaat, door veel aandacht te besteden aan een aantrekkelijke leefomgeving die schoon, heel en veilig is en door te investeren in Vensterscholen en andere projecten die bijdragen aan een sterkere sociale samenhang, het bieden van gelijke kansen en de zorg voor kwetsbare groepen. De schaal van Groningen biedt daarvoor ook mogelijkheden.

En tenslotte zou Groningen zich moeten blijven onderscheiden op twee vanouds sterke punten: de gezellige binnenstad en het brede en spraakmakende cultuuraanbod.

Samengevat: de typisch Groningse kwaliteit van het leven en de leefomgeving moet het verschil maken om Groningen voor mensen en bedrijven een aantrekkelijke stad te laten zijn.

1.2 Resultaten tot nu toe

De afgelopen jaren hebben we, geholpen door een gunstig economisch klimaat, flinke stappen vooruit kunnen zetten. De werkloosheid daalde fors, het aantal arbeidsplaatsen groeide nog sterker. Het aantal inwoners van de stad nam toe, evenals het aantal gezinnen met kinderen. Het aandeel van mensen met een midden- of hoger inkomen steeg; de stad werd zo sterker in de breedte. De wijkvernieuwing ging weliswaar moeizaam van start, maar inmiddels zijn in verschillende wijken zichtbare resultaten geboekt. Mensen die daar wonen, hebben weer vertrouwen in de toekomst van hun wijk. Stadgers zijn verder behoorlijk tevreden over het onderhoud en over hun woonomgeving, en ze zijn zich over het algemeen ook veiliger gaan voelen.

Hoewel er nog steeds enkele weerbarstige problemen zijn, kunnen we toch zeggen dat de stad de laatste jaren aantrekkelijker is geworden. Het moet nog beter, maar het kon minder.

1.3 Veranderde omstandigheden

Inmiddels zijn echter in relatief korte tijd de omstandigheden aanzienlijk verslechterd. De Nederlandse economie zit in een recessie. En dat merken we ook in Groningen. Daalde de werkloosheid de afgelopen jaren van 19.000 tot minder dan 10.000, inmiddels is dat cijfer in korte tijd weer scherp opgelopen. In mei van dit jaar zaten al ruim 12.000 Stadgers zonder werk. Het aantal mensen dat zich meldt met schuldproblemen neemt toe.

De recessie toont zich ook in een verminderde investeringsbereidheid van bedrijven. Ook het kabinet gaat fors bezuinigen, bovendien zijn enkele belangrijke beleidswijzigingen aangekondigd. Direct of indirect zal dat ook consequenties hebben voor de stad en de Stadgers. We denken aan de nieuwe Wet Werk en Bijstand (met opnieuw forse kortingen), aan bezuinigingen op de middelen voor infrastructuur, openbaar vervoer en stedelijke vernieuwing, een netto achteruitgang van het gemeentefonds in de komende jaren, enzovoort. Daarmee dreigt stagnatie.

Kijken we naar de meer structurele ontwikkelingen in de economie, dan zien we twee belangrijke tendensen die allebei doorzetten: internationalisering en de opkomst van de kenniseconomie.

Internationalisering betekent voor een land als Nederland meer markt en dus meer kansen, maar ook meer concurrentie. Naast de concurrentie met de lage lonenlanden is er ook concurrentie binnen Europa. Door het kleiner worden van de verschillen tussen landen (als gevolg van steeds meer Brusselse regelgeving) neemt het belang van regionale verschillen in vestigingskwaliteit toe, en daarmee de (inter)nationale concurrentie tussen stedelijke regio's.

De opkomst van de kenniseconomie zet eveneens door. Door de elkaar snel opvolgende technologische vernieuwingen worden kennisintensieve sectoren steeds belangrijker. De aanwezigheid van kennisinstellingen en bedrijvigheid rond kennisontwikkeling en de ontwikkeling van kennis-toepassingen bepaalt daarmee steeds meer de concurrentiekracht van een regio.

Maar daarnaast gaat het in toenemende mate ook om de meer 'zachte' vestigingskwaliteiten: de kwaliteit van het wonen en leven in een regio.

Een ontwikkeling van een geheel andere orde betreft de complexe verhouding tussen de burger en de overheid, respectievelijk de politiek. Landelijk sloeg daarbij vorig jaar de vlam in de pan. Groningers bleken ook op dit punt een gelukkig stuk nuchterder. Maar ondanks dat en ondanks positieve scores in het recente Omnibusonderzoek, blijkt er ook in de stad soms sprake van onduidelijkheid over verwachtingen en mogelijkheden. Reden genoeg om de verbetering van de relatie tussen de Stadgers en het stadsbestuur, tussen stad en stadhuis, hoog op de agenda te houden.

1.4 Herijking en inzet voor de komende jaren

Op basis van deze analyse van de huidige omstandigheden en de verwachte ontwikkelingen op langere termijn hebben wij de volgende conclusies getrokken en onze prioriteiten voor de komende jaren bepaald.

Juist nu het economisch slechter gaat, moeten we als overheid het voortouw nemen. We moeten blijven investeren in een sterke en sociale stad, in voorwaarden voor het herstel van de werkgelegenheid en in verbeteringen voor mensen die wonen en leven in wijken waar problemen zich stapelen. Met gerichte investeringen voorkomen we stagnatie, genereren we dynamiek en anticiperen we op het moment dat de economie weer aantrekt. Bovendien maken we duidelijk dat Groningen in zichzelf gelooft.

Daar is ook reden toe, want we zien op termijn goede kansen voor Groningen en de regio. Onder andere door de sterke kennis- en ICT-infrastructuur die een goede voedingsbodem biedt voor verdere groei. We komen daar op terug in par. 3.4.

Maar met name de kwaliteit van het wonen en leven is een factor, waarmee we ons nu al gunstig onderscheiden van andere stedelijke regio's in het land en waarmee we denken in de toekomst meer mensen en daardoor ook bedrijven aan ons kunnen binden.

We moeten daarom blijven investeren in verdere verbetering van *de kwaliteit van het woon- en leefklimaat* in brede zin. Daarmee staat de inzet van de stadsvisie nog steeds recht overeind.

We gaan daarom voluit door op de ingeslagen weg. Tijdelijke tegenwind is geen reden om het doel te veranderen: we zullen gewoon wat harder moeten trappen.

Het betekent dat we moeten blijven werken aan vitale wijken met aantrekkelijke woningen voor mensen met verschillende inkomens, aan veiligheid en goed onderhoud, aan het snel oppakken van maatschappelijke problemen, aan goede scholen, sport- en zorgvoorzieningen en groen, en aan een bruisende binnenstad met gezellige winkels en een spraakmakend cultuuraanbod.

Dat komt direct ten goede aan de huidige Stadgers. Maar tegelijkertijd zullen we zo ook nieuwe inwoners aantrekken. Jongeren en studenten bijvoorbeeld die hier na hun opleiding willen blijven wonen, omdat er wat gebeurt en omdat er werk is. De combinatie van jonge mensen, kennisinstellingen en cultuur maakt Groningen tot een broedplaats voor nieuwe ontwikkelingen. En die dynamiek versterkt het karakter van de stad weer. Een stad die zeker ook die groep ouderen aan zal trekken die hechten aan een stedelijk-cultureel klimaat. En natuurlijk gezinnen met kinderen. En al deze nieuwe inwoners kunnen weer nieuw kader vormen in hun wijk, of in de verenigingen waarvan zij of hun kinderen lid worden, en ook zo de stad sterker maken.

Dat is in essentie waarom wij prioriteit willen geven aan wonen, werk, de binnenstad en cultuur. In combinatie met de regio bieden we zo een woon- en leefklimaat waardoor we in vergelijking met bijvoorbeeld de Randstad met recht kunnen spreken over Groningen als het *stedelijk alternatief*. We hebben dan van onze schaal en onze relatief excentrische ligging ons voordeel gemaakt.

Wezenlijk is wel dat Groningen niet alleen via de ICT-infrastructuur, maar ook via een snelle-treinverbinding aangesloten wordt op de Randstad en andere Europese stedelijke regio's. We blijven daarom onverkort vasthouden aan de aanleg van een hoge snelheidslijn via het Zuiderzee-tracé. Daarmee verandert de kaart van Nederland en worden potenties beter benut. Eens te meer geldt dat Nederland zich geen periferie kan veroorloven.

Daarnaast moeten we, vanuit een welbegrepen wederzijds belang bij de kwaliteit en complementariteit van stad en regio, de samenwerking binnen het stedelijk netwerk Groningen-Assen verder uitbouwen. Alleen met regionale afspraken over woningbouw en kantoor- en bedrijfslocaties en goed stadsgewestelijk openbaar vervoer kunnen we ruimte bieden voor selectieve groei, de groei van de mobiliteit beheersbaar houden en landschappelijke kwaliteiten behouden en versterken.

De verwachting is dat het rijk haar geld de komende jaren vooral in gaat zetten op de Randstad. Dat betekent dat we het op dit moment meer op *eigen kracht* zullen moeten doen. En ons vooral moeten richten op zaken waar we als stad en regio zelf invloed op hebben. Op grond van wat al is bereikt, kunnen we vertrouwen hebben in onze mogelijkheden. Het toenemende netwerkarakter van de economie en de samenleving vraagt daarbij niet alleen om samenwerking met de provinciale en lokale overheden, maar ook met andere strategische partners, zoals de grote kennisinstellingen, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Gezien de beperkte financiële middelen zullen we onze maatregelen daarom meer moeten *focussen*. We moeten selectief zijn in wat we doen, uitgaande van onze eigen verantwoordelijkheden en realistische verwachtingen van onze mogelijkheden. Dat vraagt scherpe keuzes, zoals ook bleek in onze voorstellen voor de bezuinigingen. Sommige dingen kunnen we niet meer doen, andere zullen we voorlopig moeten uitstellen. Bij die keuzes speelt het verwachte maatschappelijke rendement een belangrijke rol. Waar mogelijk moet dat vergroot worden door het combineren van maatregelen.

Bij dat alles moeten we blijven werken aan een betere verhouding tussen burger en overheid. Niet zozeer door er meer over te praten, maar vooral door te doen, door resultaten te laten zien en door duidelijk te zijn over *verantwoordelijkheden en mogelijkheden*. De overheid kan niet alles en ook de burger zelf heeft verantwoordelijkheden.

Kort samengevat: de inzet van de stadsvisie blijft voluit van kracht, maar we moeten onze middelen strategischer inzetten.

Bij deze herijking van de stadsvisie zijn we uitgegaan van de drie kernthema's uit ons college-programma: verdere economische ontwikkeling van de stad (op basis van selectieve groei en duurzaamheid), meer kwaliteit van de openbare sfeer en publieke voorzieningen en een verbetering van de relatie tussen burger en bestuur. We hebben dit vertaald in drie richtinggevende dimensies van beleid: dynamiek, participatie en een open bestuurscultuur. Op basis van een stevig fundament: Groningen moet een stad zijn waar de boel op orde is. Met als motto *Groningen: sterke stad, actieve Stadgers*.

1.5 Overzicht

Hieronder werken we deze uitgangspunten verder uit en geven we concreter aan waar onze prioriteiten de komende jaren zullen liggen en waar beleidswijzigingen nodig zijn. Voor het overige blijft de stadsvisie met de daarin uitgezette lijnen gewoon gelden.

Het gaat om drie blokken: actieve Stadgers (par. 2), investeren in een sterke stad (par. 3) en herstel en herformulering van de relatie tussen burger en overheid (par. 4).

In dit document gaat het om de politieke hoofdlijnen. Een nadere uitwerking volgt in de drie geactualiseerde deelplannen van de stadsvisie en in onze voorstellen voor de begroting 2004.

2. ACTIEVE STADJERS: VERGROTEN PARTICIPATIE

Wij vinden het belangrijk dat mensen actief mee doen en mee kunnen doen aan de Groningse samenleving. In de vorm van werk, maar ook in clubs en verenigingen of hun eigen wijk. Niet iedereen kan dat op eigen kracht. Het voorkomen en verminderen van achterstanden in maatschappelijke participatie is daarom een van onze prioriteiten. Het overkoepelende begrip daarbij is *empowerment*: we willen mensen die dat nodig hebben in staat stellen sterker te worden en beter voor zichzelf te zorgen, om zo beter deel te kunnen nemen aan de samenleving. We doen dat samen met maatschappelijke instellingen en kerken. We vragen daarbij nadrukkelijk ook een eigen inzet van de betrokkenen zelf, vanuit hun eigen verantwoordelijkheid.

2.1. Werk en bijstand: iedereen actief

Werk is en blijft de belangrijkste vorm van deelnemen aan de samenleving en voor jezelf zorgen. Na jaren van daling loopt de werkloosheid nu weer scherp op. Ook in de stad. Bij de vraag hoe we daarmee het beste om kunnen gaan, hebben we per 1/1/2004 te maken met de nieuwe Wet Werk en Bijstand (WWB). Daarin worden de gemeenten in hoge mate zelf verantwoordelijk voor het aantal mensen in de bijstand. De WIW- en ID-regelingen verdwijnen. Er komt één reïntegratiebudget waarvan de gemeente zelf de inzet kan bepalen, maar op dat budget wordt opnieuw gekort. Verder verdwijnt de mogelijkheid van categorale bijstand.

Tweesporenbeleid

Tegen deze achtergrond kiezen we voor een *tweesporenbeleid*. Het eerste spoor bestaat uit het investeren in voorwaarden voor herstel van de werkgelegenheid. Uiteraard is dat voornamelijk een kwestie van de conjunctuur, maar Groningen en de regio moeten wel klaar zijn op het moment dat de economie zich herstelt. We komen hierop terug in paragraaf 3.

Het tweede spoor is gericht op de mensen zonder werk. Daarbij is ons eerste doel het zoveel mogelijk voorkomen dat de langdurige werkloosheid opnieuw oploopt. Dat geldt bij uitstek voor jongeren. Zij zijn daarom de belangrijkste doelgroep in onze benadering. Dat begint overigens al voordat ze op de arbeidsmarkt komen: in het onderwijs.

Belangrijkste uitgangspunt is dat wie kan werken, ook moet werken – als er werk is.

In de eerste plaats is dat regulier werk. In paragraaf 3 geven we aan wat we gaan doen om de groei van het aantal arbeidsplaatsen te bevorderen. Een volgende mogelijkheid is gesubsidieerde arbeid. Voor bepaalde groepen is er de WSW.

Wie nog niet kan werken, krijgt ondersteuning bij de reïntegratie. Die ondersteuning is tijdelijk en vraaggericht. Waar de reguliere arbeidsmarkt te ver uit zicht is, is maatschappelijke participatie in een andere vorm het doel. Bijvoorbeeld als vrijwilligerswerk of op beschermde werkplekken, zoals de WSW. De invulling en financiering hiervan moeten nog nader worden uitgewerkt.

We realiseren ons dat niet iedereen kan werken. Daarom blijft er als vangnet altijd zorg voor wie dat nodig heeft. Categorale inkomensondersteuning mag niet meer in de WWB. Voor individuele gevallen, waar een optelsom van omstandigheden tot schrijnende situaties leidt, zullen we echter met maatwerk komen. Want wie hulp nodig heeft, zal die ook krijgen. De nieuwe bezuinigingen op de bijzondere bijstand zetten hier echter een grens.

Van gesubsidieerde arbeid naar reïntegratiebanen

De gesubsidieerde arbeid zal een ander gezicht krijgen. In de eerste plaats hopen we dat we – met behulp van de tijdelijke stimuleringsregeling van het rijk – 200 van de huidige 1700 ID-banen om kunnen zetten in een reguliere baan.

Daarnaast willen we 500 van de huidige ID-banen behouden vanwege hun maatschappelijke onmisbaarheid. Een voorstel daarvoor is in de maak. De werkgevers zullen daarvoor wel een hogere vergoeding moeten betalen omdat de overheadvergoeding vervalt.

Als sluitstuk willen we 900 van de huidige ID-banen ombouwen tot reïntegratiebanen; banen waar arbeidsritme en werkervaring wordt opgedaan, maar die gericht zijn op uitstroom. De subsidie op loonkosten wordt verminderd. De overheadvergoeding verdwijnt ook hier. Openvallende ID-plaatsen worden zo mogelijk ingevuld via een WIW-constructie. Zo wordt de ID-regeling geleidelijk afgebouwd. Deze voorstellen hebben financiële consequenties voor de betrokken bedrijven en instellingen waar nu ID-ers werken. Soms zal dat moeilijk zijn. Deze consequenties zullen we in overleg met de betrokkenen in kaart brengen.

We hopen dat we uiteindelijk zoveel mogelijk mensen via deze constructies aan het werk kunnen houden. Dat kan alleen als iedereen meewerkt. Als gemeentelijke organisatie zullen we daarbij onze verantwoordelijkheid nemen en het goede voorbeeld geven.

Effectiviteit

Het accent op het voorkomen van het opnieuw oplopen van de langdurige werkloosheid is in lijn met het advies van het recente rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau over de (geringe) effectiviteit van reïntegratiebeleid. Datzelfde geldt voor onze inzet om bij inkoop van trajecten zoveel mogelijk af te rekenen op prestatie.

Op dit moment doen wij zelf onderzoek naar de effectiviteit van het reïntegratiebeleid in de stad. De uitkomsten daarvan, gecombineerd met de aanbevelingen van het SCP, zullen we betrekken bij het nader bepalen van de meest effectieve inzet van het reïntegratiebudget.

De resultaten van het SCP-onderzoek onderstrepen overigens dat de economie de belangrijkste factor is en blijft als het gaat om banen. Daarbij is het onze verantwoordelijkheid om als stad klaar te zijn om te kunnen profiteren van een weer aantrekkende economie.

2.2 Focus van de sociale pijler op 12 stadsvernieuwingswijken: maatregelen concentreren waar ze het hardst nodig zijn.

De komende jaren gaan we de extra inzet vanuit de sociale pijler niet meer spreiden over de hele stad, maar concentreren in 12 wijken en buurten die zich kenmerken door een stapeling van problemen. Dat zijn dezelfde 12 wijken en buurten die eerder in het Lokaal Akkoord met de corporaties zijn aangewezen als *wijkvernieuwingsgebieden*, waar wij zullen investeren in het verbeteren van het woon- en leefklimaat. Door het waar nodig combineren van sociale en fysieke vernieuwing verwachten we betere resultaten, dus meer maatschappelijk rendement van het geïnvesteerde geld.

Het gaat om Vinkhuizen, Paddepoel-Zuid, Tuinwijk, Hoogkerk, Corpus den Hoorn, De Wijert-Noord, de Grunobuurt, Lewenborg, Beijum-Oost, Kostverloren, Oosterpark en Indische Buurt/De Hoogte. Voor deze wijken is als ambitie geformuleerd dat we werken aan een duurzame versterking van het woonmilieu, die bijdraagt aan een stabiele sociale structuur.

Er zit een hiërarchie binnen de 12 wijken: in 7 ervan is de strategie erop gericht om door het aanbrengen van één of meer voorzieningen te komen tot een goede sociale infrastructuur. Voor 5 wijken (Beijum-Oost, Indische Buurt/De Hoogte, Tuinwijk, Paddepoel-Zuid en Lewenborg-Zuid) is een meer intensieve, meerjarige aanpak vanuit meerdere invalshoeken noodzakelijk.

Geen wijk is hetzelfde. Elke wijk verdient een eigen aanpak, gericht op de zich daar voordoende problemen. Naast sociale problemen zoals langdurige werkloosheid, komt in sommige van deze wijken ook het integratievraagstuk meer op de agenda. Zo waren in Paddepoel-Zuid, Vinkhuizen en Indische Buurt/De Hoogte in 2001 al veel kinderen van 0-12 jaar van niet-westerse afkomst. Voor bijvoorbeeld de basisscholen vraagt dat om extra aandacht.

De cumulatie van problemen en de verschillen tussen de wijken vraagt om een gebiedsgerichte en doelgroepgerichte aanpak, met maatwerk per wijk en een 'gestapelde' aanpak vanuit verschillende sectoren. Afhankelijk van de situatie ligt de nadruk op fysieke maatregelen, in andere gevallen hebben sociale maatregelen de overhand.

Het gaat in de sociale wijkvernieuwing om een breed scala van mogelijke maatregelen, die afhankelijk van de situatie per wijk meer of minder intensief en al dan niet in combinatie met andere maatregelen

zullen worden ingezet. Variërend van Schoon, Heel en Veilig, Vensterscholen en acties gericht op een gezondere leefstijl, tot *Ganashi* en de aanpak van jongerenoverlast. En natuurlijk het verbeteren van woningen. In par. 3 komen we terug op de wijkvernieuwing.

Met name de jeugd in deze wijken vormt een belangrijke doelgroep voor maatregelen vanuit de sociale pijler. Juist bij deze groep is het maatschappelijk rendement het hoogst. Het stadsdeelprogramma 2004-2007 zal voor elk van deze 12 wijken een concreet pakket maatregelen bevatten, gericht op sociale en fysieke verbeteringen. Daarbij onderstrepen we dat de wijkvernieuwingsaanpak een extra inzet is bovenop het reguliere wijksgewijs werken. Want in elke wijk moet de basis op orde zijn. Maar in deze wijken is daarvoor meer nodig. De aanpak is daarbij vanuit de *empowerment*-gedachte gericht op versterking van het zelfherstellend vermogen.

2.3 Vijf speerpunten binnen de sociale pijler

Hieronder beschrijven we vijf speerpunten binnen de sociale pijler. Deze zullen bij voorrang worden ingezet in de 12 wijkvernieuwingsgebieden. Centraal begrip is steeds *empowerment*.

Preventie: versterking gezond gedrag

Bij het versterken van gezonder gedrag gaat het om het (leren) maken van gezondheidsbevorderende keuzes en het realiseren van gunstige randvoorwaarden daarvoor. Een groot deel van de inzet is gericht op (jonge) *kinderen*, want eenmaal gevestigd gedrag is niet of nauwelijks te beïnvloeden. Hier geldt dat voorkomen beter is dan genezen. We mikken op verschillende vormen van gedrag, zoals het voorkomen van pesten en roken en het stimuleren van gezondere voeding en meer beweging. Centrale begrippen zijn vroegsignalering, een ketengerichte aanpak en monitoring van risicokinderen. Een *accent op breedtesport* sluit hier op aan. Breedtesport is belangrijk voor een betere gezondheid op lange termijn en draagt bovendien bij aan integratie tussen alle lagen van de bevolking.

Verschillen in gezondheid hangen samen met verschillen in leefstijl – en beiden hangen samen met verschillen in sociaal-economische status. Daarom concentreert deze leefstijl-aanpak zich met name op de kinderen in de wijkvernieuwingswijken.

Nieuw minderhedenbeleid: bruggen slaan

De omgang met minderheden is ingewikkelder geworden dan voorheen. '11 september' heeft daar mee te maken, en in Nederland misschien ook '6 mei'. Maar ook het feit dat sommige buurten in relatief korte tijd 'verkleuren'. Het integratiebeleid staat in elk geval volop ter discussie. Waarbij de nuances nogal eens wegvallen. Men lijkt scherper tegenover elkaar te staan. Ook in Groningen. Hoewel Groningen nog overwegend een 'witte' stad is: per 1 januari 2003 was volgens de VNG-definitie 19,1% van de bevolking allochtoon. Maar in sommige wijken ligt dat hoger.

Binnenkort publiceren wij een discussienota over een nieuw Groningse minderhedenbeleid.

Vooruitlopend daarop schetsen wij daarvan hier de hoofdlijnen.

Het minderhedenbeleid is bedoeld om problemen het hoofd te bieden die te maken hebben met de inpassing in de Nederlandse samenleving. Het doel is om allochtonen zo te kwalificeren dat van een *extra* achterstand geen sprake meer is.

Inburgering zien we daarbij als eerste stap. Het gaat dan om het leren van de taal, gewoontes en gebruiken en om leren de weg te vinden in de Groningse samenleving. Inburgering is een eerste stap naar volwaardig burgerschap en is dan ook een belangrijk thema in het minderhedenbeleid.

Niet iedere allochtoon heeft extra zorg nodig. Velen van hen redden zich prima. We zullen daarom per maatregel de doelgroep vaststellen. Ook hier geldt weer: maatwerk.

Vierde hoofdlijn is dat ook bedrijven en instellingen maatregelen moeten nemen opdat allochtonen meer en beter gebruik kunnen maken van voorzieningen en volwaardig kunnen participeren.

En tenslotte geldt dat wij kansen zullen bieden, maar dat ook hier nadrukkelijk sprake is van een eigen verantwoordelijkheid bij de allochtonen zelf. Het succes van het beleid willen we aflezen uit cijfers over (relatieve) werkloosheid en maatschappelijke participatie.

Onderwijs: nieuwe aanpak VMBO

Vorig jaar hebben we discussienota over het voortgezet onderwijs gepresenteerd. De nota beschreef knelpunten en een aanpak om die op te lossen. Na een intensieve discussieronde met betrokkenen hebben we de volgende conclusies getrokken.

Alle betrokken zijn het erover eens dat de VMBO-problematiek het belangrijkste knelpunt is. Het VMBO is nu de ogen van veel ouders en leerlingen een te vermijden type onderwijs. Dat is slecht voor het gevoel voor eigenwaarde van de jongeren die op het VMBO zijn aangewezen.

Het VMBO moet weer een onderwijsvorm met perspectief worden. We willen het VMBO in Groningen omvormen tot een rijke, innovatieve vorm van onderwijs, in mooie en uitdagende scholen, waarin leerlingen van alle niveaus de kans krijgen zich breed te oriënteren op hun loopbaan. We willen dat bereiken door de vorming van een ongedeelde VMBO op alle VMBO-scholen in Groningen. Dat kan echter alleen op voorwaarde dat dit gepaard gaat met een gelijktijdige onderwijs-inhoudelijke vernieuwing. Tweede voorwaarde voor de vorming van een ongedeelde VMBO is dat er een forse impuls komt in de nieuwbouw van VMBO-scholen. Om die investering overzichtelijk te houden, zullen de verschillende schoolbesturen onderling intensief moeten samenwerken. Ook samenwerking met de ROC's is vereist, want we willen een naadloze aansluiting op het middelbaar beroepsonderwijs tot stand brengen, waarbij uitval tot de uitzonderingen behoort.

Samen met werkgevers zullen we daarnaast op zoek gaan naar oplossingen voor de knelpunten in de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt.

De opkomst van de kenniseconomie en de daaraan gekoppelde geleidelijke stijging van het vereiste niveau op de arbeidsmarkt onderstrepen het belang van goed onderwijs, het behalen van een startkwalificatie en het voorkomen van vroegtijdige uitval. Na het vele dat de afgelopen jaren reeds is gedaan met onder andere de ontwikkeling en bouw van Vensterscholen, is dit een volgende stap die nu gezet moet worden.

Wij zien het VMBO mede als speerpunt, omdat het om een groep leerlingen gaat waar we nu vaak een opeenstapeling van problemen zien. Het is de groep die ons maatschappelijk gezien op dit moment veel zorgen baart en waar we veel risicojongeren in terugvinden. We willen deze groep in de leeftijd van 12 – 16 jaar motiveren voor onderwijs en voor een praktische beroepskeuze met perspectief op de arbeidsmarkt. Dat is een van onze belangrijkste instrumenten om te voorkomen dat deze jongeren de probleemgeneratie van morgen worden.

Ganashi

De filosofie van *Ganashi* is inmiddels breed bekend in Antilliaanse gemeenschap: wie meewerkt kan rekenen op ondersteuning, wie kiest voor de criminaliteit kan rekenen op een harde aanpak door de politie. Deze formule wordt steeds vaker en met inmiddels ook zichtbaar effect toegepast.

Politie en Justitie nemen de repressieve kant voor hun rekening en pakken met name de drugsoverlast aan. Gemeentelijke diensten en instellingen zorgen voor de preventieve invulling en voor de hulpverlening aan die Antillianen die er zonder hulp niet meer uitkomen.

Onderdelen van die preventieve kant van *Ganashi* zijn ondermeer:

- de woonbegeleiding van Antilliaanse nieuwkomers, met trajecten naar de arbeidsmarkt;
- een extra inspanning van de sociale dienst om te pogen Antillianen aan het werk te krijgen;
- het goed begeleid aanbieden van activiteiten in de drie wijken waar de Antillianen vooral wonen (Beijum, Lewenborg en Vinkhuizen), waardoor ook de hulpverlening een kans krijgt; een gecoördineerde aanpak van de top 50 overlastveroorzakers;
- en de aanpak van het winkelplein in Beijum-Oost in het kader van de wijkvernieuwing.

Het is een aanpak met vallen en opstaan, maar alleen consequent volhouden kan tot succes leiden.

Waarbij de goeden niet onder de kwaden moeten leiden.

Uit de goot, onder dak

Belangrijkste uitzondering op ons voornemen de maatregelen van de sociale pijler te concentreren in de 12 stadsvernieuwingswijken is de *aanpak van de verslaafden- en daklozenproblematiek*. Hoewel deze mensen vaak ook uit deze wijken komen, is de overlast ook op andere plekken merkbaar. De binnenstad is daar een overbekend voorbeeld van.

We willen ernaar streven dat er in 2006 in Groningen geen daklozen meer op straat zijn. Daarvoor zijn preventie, snelle interventie en nazorg van belang evenals samenwerking in regionaal verband. Het is een buitengewoon weerbarstige problematiek, met mensen die vaak met verschillende problemen kampen. Toch willen wij aan de aanpak ervan prioriteit geven. Niet alleen omdat dit probleem ergernis en overlast veroorzaakt bij Stadgers. Maar net zo goed omdat we vinden dat ook deze kwetsbare mensen weer perspectief moeten krijgen. Daarbij hebben wij een verantwoordelijkheid vanuit de zorg, maar we vinden dat betrokkenen daar zeker ook zelf wat voor moeten doen.

3. DYNAMIEK: INVESTEREN IN EEN STERKE STAD

Dynamiek staat voor werk, vernieuwing en het zo goed mogelijk benutten van de potenties van de stad. Daarbij gaat het niet alleen om het versterken van de economische structuur van de stad en de regio, maar ook om het bieden van ruimte aan veranderde woonwensen en nieuwe impulsen vanuit kunst en cultuur.

Wij willen ruimte bieden aan dynamiek, op basis van selectieve groei en duurzaamheid. Want juist die Groningse combinatie van dynamiek en stedelijkheid met rust, ruimte en landschappelijke kwaliteit is het punt waarmee stad en regio zich onderscheiden in het land. Dat vereist dat we zuinig en zorgvuldig omgaan met de ruimte en het landschap, binnen de stad en daar buiten. Dat moet zich onder andere vertalen in regionale afspraken over woningbouw en het aanbod van bedrijfslocaties.

Vanuit onze hernieuwde inzet op dynamiek en werk, willen wij de komende jaren investeren in wonen en wijkvernieuwing, het Kolibri OV-netwerk, de binnenstad als winkelhart en cultureel brandpunt van het Noorden en in de verdere uitbouw van Groningen als kennis- en dienstestad.

3.1 Woningbouwopgave: 10.000 woningen tot 2010

Tot 2010 zullen er 10.000 woningen gebouwd moeten worden in een gevarieerd aanbod, in en direct rond de stad. Een ambitieuze opgave, zeker gezien de huidige economische situatie.

Toch zullen we alles op alles zetten om deze taakstelling te halen. Want alleen door in en rond de stad te bouwen, kan landschappelijke kwaliteit elders in de regio in stand blijven en voorkomen we pendel. Bovendien zoeken veel mensen nu een huis, maar vinden ze niet wat ze zoeken. We moeten woningen bouwen die er nog niet zijn. Alleen zo komt de doorstroming weer op gang. Tegelijkertijd moeten woningen betaalbaar zijn. Als er weer voldoende gebouwd wordt, kan ook de wijkvernieuwing weer doorgaan. Met een veelzijdig aanbod, in de bestaande stad en aan de rand van de stad, kunnen we dan huidige inwoners aan de stad binden en nieuwe groepen aantrekken, ook met midden- en hogere inkomens. Dat is essentieel voor een stevig sociaal en economische draagvlak in de wijken en voor een sterke stad. De huisvesting van ouderen, studenten en specifieke kwetsbare groepen krijgt hierbij apart aandacht.

De helft van de woningen moet komen in de nieuwe uitleg en met name in Meerstad, de andere helft in de bestaande stad. In wijkvernieuwingengebieden, maar ook op andere plekken. Selectieve intensivering binnen de stad is nodig omdat er grote behoefte is aan stedelijk wonen en omdat gezinsverdunding het draagvlak voor voorzieningen in de bestaande wijken sluipenderwijs heeft aangetast. Ook hier is nieuwbouw daarom een gedeeld belang van huidige en toekomstige bewoners.

Natuurlijk bouwen we die woningen niet zelf, dat zal de markt moeten doen. Maar door bijvoorbeeld zelf ook te investeren, door gerichte ondersteuning met subsidies en/of door op sommige plekken intensivering mogelijk te maken, kunnen we wél voorwaarden scheppen.

Wijkvernieuwing: fysiek en sociaal

Wijkvernieuwing werkt. En nog beter als fysieke en sociale vernieuwing elkaar kunnen versterken. Daarom moeten we voorkomen dat de wijkvernieuwing stil valt. Daarom willen we de inzet vanuit de sociale pijler concentreren op de wijkvernieuwingengebieden. En daarom moeten we zelf ook doorgaan met investeren in onderhoud, groen en veiligheid, in winkelcentra en voorzieningen zoals Vensterscholen en plekken voor jongeren. Daarmee geven we aan dat wij geloven in deze wijken en daarmee hopen we ook marktpartijen te blijven interesseren.

Het bouwprogramma in deze wijken richten we op de vraag van nieuwkomers én van mensen uit de wijk zelf. Doorstromingsmogelijkheden binnen de wijk houden de sociale verbanden in de wijk beter in stand. Naast sloop en nieuwbouw gaat het ook om verbetering van bestaande woningen, door renovatie of samenvoeging. De wijkvernieuwing kan echter alleen op volle kracht doorgaan komen als er ook in de uitleg weer meer gebouwd wordt

Bij alle maatregelen is veiligheid van de huizen en op straat een belangrijk aandachtspunt. Doel is en blijft een beter woon- en leefklimaat voor bestaande en toekomstige bewoners, nieuw élan en verbreding van de sociale en economische draagkracht van de wijk: sterke wijken in balans.

Meerstad: meer dan wonen

Meerstad is ons antwoord op de vraag naar wijken waar mensen kunnen wonen, werken en recreëren. In Meerstad kun je 'buiten' wonen, maar toch met de Stad en al zijn voorzieningen om de hoek. Met woningen voor alle inkomensgroepen en uiteenlopende leefstijlen. Je kunt er wonen op ruime kavels, maar ook kiezen voor meer stedelijk wonen, in hogere dichtheden.

Met Meerstad bouwen we niet alleen (op termijn) 10.000 woningen. We creëren ook nieuwe landschappelijke en ecologische kwaliteit in zuid-oost, een groot meer van bovenregionale betekenis dat niet alleen recreatiemogelijkheden biedt maar ook geschikt is als waterberging en buffer en onderdeel is van een duurzaam watersysteem, en daarnaast tientallen hectares bedrijfsterrein. Bovendien kan zo elders bestaande landschappelijke kwaliteit behouden blijven en leveren we een bijdrage aan de beheersing van de groei van het autoverkeer: niet alleen door de ligging dicht bij de stad, maar ook door een ontsluiting met hoogwaardig openbaar vervoer (als onderdeel van Kolibri) en snelle, veilige fietsverbindingen met de bestaande stad. Want we zullen er alles aan doen om Meerstad vanaf het begin echt bij de stad te laten horen en aan de stad te binden.

We investeren daarom ook in een multifunctionele ontwikkeling van de Eemskanaalzone, met ruimte voor centrum-stedelijk wonen, werk en andere publiekaantrekkende functies en die zo ook meer wordt dan de route naar Meerstad. Ook dat verkleint de afstand tot de bestaande stad.

Meerstad is van essentieel belang voor de regio als geheel en een voorbeeld van stadsontwikkeling vanuit een visie van selectieve groei. De ontwikkeling van Meerstad is ook een buitengewoon moeilijke en complexe opgave, waarbij we samenwerken met een groot aantal overheidspartijen en marktpartijen. Een opgave waaraan ook risico's verbonden zijn. Maar gezien het grote belang voor een goede ontwikkeling van de stad en de regio, zijn wij bereid die risico's te nemen. Juist nu moeten we als overheden het voortouw nemen.

3.2 Investeren in bereikbaarheid: prioriteit voor Kolibri

De realisering van het Kolibri OV-netwerk staat de komende jaren centraal in ons beleid om de stad en de regio bereikbaar te houden. De kwaliteitsprong van het openbaar vervoer die we met Kolibri bereiken is daarvoor absoluut noodzakelijk.

Kolibri is een totaalpakket, van frequentieverhoging op de regionale spoorlijnen en de opening van nieuwe stations tot de introductie van tramkwaliteit op twee lijnen binnen de stad (CS-Zernike en de verbinding met Meerstad) en hoogwaardige bussen op de andere, in combinatie met transferia. Kolibri vraagt een investering van in totaal €340 miljoen.

Gezien de omvang en de kosten gaan we Kolibri in fasen realiseren. In de eerste fase (tot 2010) gaat het om het intensiever gebruiken van de spoorlijnen Assen-Groningen, bouw van het station Europapark, aanleg van een eerste HOV-lijn in de stad en de verbetering van enkele belangrijke openbaar vervoerverbindingen met de regio. De kosten hiervan zijn geraamd op €180 miljoen. We zullen die kosten als stad en regio in belangrijke mate zelf moeten dragen.

Het Kolibri OV-netwerk moet structurerend werken voor de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van stad en regio. Dat betekent dat de keuze voor nieuwe locaties voor wonen, werken of recreatie mede af moet hangen van de mogelijkheden van aansluiting op dat OV-netwerk.

Op een heel ander schaalniveau zal de komst van de snelle treinverbinding met de Randstad via het Zuiderzeetracé van invloed zijn op de kaart van het Noorden en van Nederland. Het is bepalend voor de verdere ontwikkeling van stad en regio. De feitelijke aanleg zal pas na 2010 starten, maar we zullen er met ons hele ruimtelijk-economische beleid op moeten anticiperen.

Naast Kolibri is meer nodig. We gaan ervan uit dat het Langmanpakket, met maatregelen op en rond de zuidelijke ringweg, wordt uitgevoerd conform de eerdere afspraken met het rijk. Op het stedelijk hoofdwegennet hebben we enkele doorstromingsmaatregelen gepland. Ook gaan we het fietsroutenet verder verbeteren en uitbreiden, conform de Fietsnota. Het geld voor al deze maatregelen is al gereserveerd, zodat we de komende jaren prioriteit kunnen geven aan Kolibri.

Met dit pakket aan maatregelen willen we de stad en de regio bereikbaar houden. Maar als ergens duidelijk is dat de overheid het niet alleen kan, dan is het wel op dit punt. Want al deze maatregelen zullen alleen werken als de burger ook zelf nadenkt over zijn mobiliteitsgedrag en waar mogelijk gebruik maakt van de fiets of het openbaar vervoer, of carpoolt en parkeert bij transferia.

3.3 Grote Markt: impulsen voor de binnenstad en cultuur

Wij hechten sterk aan de positie van de Grote Markt als motor van de binnenstad. We zijn daarom verheugd over de ideeën die het Forum ons met het plan-Neutelings heeft aangereikt. Een gemengde culturele invulling aan de oostwand creëert nieuwe dynamiek en genereert kansen voor de noord-wand. Daarmee geeft het een nieuwe impuls aan de binnenstad als geheel. Dat heeft de binnenstad ook nodig: het aandeel van de regiobezoekers is de laatste jaren achtergebleven. We moeten blijven vernieuwen om het stadshart het landsdelig koop- en recreatiecentrum te laten blijven. Een investering in de oostwand onderstreept de positie van de Grote Markt als hart van de stad.

Een culturele invulling aan de oostwand moet iets toevoegen wat de (binnen)stad weer meer bijzonder maakt, voor Stadgers en zeker ook voor toeristen. Kunst, muziek, informatie maar ook *leisure* zijn noemers; het gaat nu om het vinden van een ideale mix van cultuur en andere activiteiten, waarbij het hoofddaccent op cultuur moet liggen. Want de binnenstad moet meer bieden dan alleen winkels. Een extra trekker naast het Groninger Museum kan bovendien meer toeristen verleiden tot een meerdaags bezoek aan stad en regio. Daarmee is een investering in cultuur ook uit economisch oogpunt belangrijk.

De visie van Neutelings is een flexibel en duurzaam concept dat desgewenst in fasen kan worden gerealiseerd. We beschouwen het als een inspirerend vertrekpunt voor verdere planontwikkeling.

Cultuur

Natuurlijk gaat het de komende jaren om meer dan een culturele invulling van de oostwand. Sluipenderwijs zijn we gewend geraakt aan het hoge voorzieningenniveau in Groningen op het gebied van kunst en cultuur. Tien jaar na de bouw van het Groninger Museum vinden we het volkomen normaal dat honderduizenden bezoekers jaarlijks het museum met een bezoek vereren. Ook zijn we helemaal gewend aan Noorderzon, Noorderlicht en Martiniplaza.

Als we met een zekere afstand kijken naar wat er in Groningen allemaal gebeurt, kunnen we tevreden zijn. Er zijn in Nederland geen steden van vergelijkbare omvang die bij Groningen in de buurt komen. Maar zo mooi als we het nu voorspiegelen, is het niet helemaal: naast het onderhouden en koesteren van het goede moet de komende tijd ook het nodige veranderen.

In de eerste plaats betekent dat aandacht voor de basisinfrastructuur. Die mooie voorstellingen komen niet vanzelf, er moet aan basisvoorwaarden worden voldaan. En juist aan die basis zien we op verschillende plekken de gevolgen van achterstallig onderhoud: bij de schouwburg, de Ooster-poort en het depot van het Groninger Museum. Dat gaan we in orde maken.

Naast de noodzakelijke investeringen in stenen, gaan we ook meer investeren in de kunstenaars zelf. Mede dankzij de aanwezigheid van het kunstvakonderwijs heeft Groningen een groot aantal (veelal) jonge kunstenaars binnen de stadsgrenzen. In onze nieuwe cultuurnota zullen we voorstellen doen om voor deze groep de ontwikkelingsmogelijkheden te vergroten. Daarmee helpen we niet alleen kunstenaars in hun ontwikkeling, ook de stad en haar inwoners zullen profiteren van de vernieuwing en dynamiek die we hiermee beogen.

3.4 Verder uitbouwen van Groningen als kennis- en dienstenstad.

Ook voor het economisch beleid geldt dat onze ambities hetzelfde zijn gebleven, maar dat de gewijzigde omstandigheden nopen tot bijstelling van onze aanpak. Groningen wil uitgroeien tot één van de economische kerngebieden van Nederland. Maar om dat te bereiken zullen we selectiever moeten zijn. Daarnaast proberen we door combinatie met andere maatregelen het rendement van onze inzet te vergroten.

Inhoudelijk zoeken we de groeikansen op de middellange termijn met name in de doorzettende trend richting kenniseconomie en in een groei van de dienstensector, waaronder ook verzorgende diensten. Ook het toerisme biedt kansen. Het is onze taak nu te anticiperen op deze groeikansen, structuurversterking te faciliteren en te zorgen voor een voldoende en gevarieerd aanbod aan ruimte voor kantoren en bedrijven in de regio. Zodat bij een aantrekkende conjunctuur de werkgelegenheid weer zal groeien.

De globalisering van de wereldeconomie en de internationale concurrentie maken dat Nederland het steeds meer zal moeten hebben van hoogwaardige kennis en de toepassingen daarvan. De globalisering en de ICT-revolutie maken bedrijven daarnaast meer 'footloose'. Daar liggen kansen, maar het betekent vooral dat we moeten proberen deze bedrijven te verankeren in de stad of de regio. Daarbij moeten we aansluiten bij onze sterke, onderscheidende punten.

Een sterke vestigingsfactor van Groningen in dit verband is de aanwezigheid van hoogwaardige kennisproducenten als de Rijksuniversiteit, het AZG, de Hanzehogeschool en het Martinizieken-huis. Stuk voor stuk zijn ze direct en indirect belangrijk voor de werkgelegenheid in stad en regio. Ook de IT-infrastructuur is een sterk punt. Geleidelijk hebben zich in de stad clusters gevormd die bij die kennisinstellingen aansluiten: het IT-cluster, *life sciences* en de energiecluster. De afgelopen jaren bleken die clusters kansrijk en dat verwachten we ook voor de toekomst.

Als we de verdere ontwikkeling van deze clusters willen stimuleren, zullen we daarom in de eerste plaats ook de ontwikkeling van de kennisinstellingen moeten faciliteren en de ruimte moeten geven.

Dan gaat het niet alleen om bouwplannen, maar ook een project als *Groningen jouw Studiestad* en – samen met de corporaties – de verbetering van de mogelijkheden voor studentenhuysvesting. Temeer daar de studenten van deze kennisinstellingen ook op andere manieren bijdragen aan het karakter van de stad: ze staan voor vernieuwing, dynamiek en sfeer. Ook moet er ruimte zijn voor starters die werken aan de kennistoepassingen als spin-off van de kennisinstellingen.

De groei van de dienstverlening – de belangrijkste werkgever in de stad – willen we vooral faciliteren door te zorgen voor voldoende ruimte voor kantoren en bedrijven. Belangrijke projecten zijn het Europapark en Westpoort. De ontwikkeling van het stationsgebied Zuid wordt voorlopig getemporeerd. Met name het Europapark, met zijn concept van werken, wonen en vermaak gekoppeld aan hoogwaardig openbaar vervoer, is van cruciaal belang voor stad en regio en is een voorbeeld van anti-cyclisch overheidsbeleid. Belangrijke succesfactoren zijn de aansluiting op de A7 en de aanleg van het station Europapark.

Gezien de beperkte ruimte en de inzet op duurzaamheid is het tenslotte belangrijk om via de revitalisering en herontwikkeling van oude bedrijfsterreinen letterlijk Terreinwinst te boeken.

Voor het toerisme zien we kansen omdat de potenties van stad en ommeland naar onze overtuiging onvoldoende worden benut. Met Marketing Groningen willen we daar een impuls aan geven, ook al omdat aan deze sector veel werkgelegenheid verbonden is.

Last but not least rekenen we het verbeteren van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt ook tot onze prioriteiten. Onze directe invloed daarop is niet groot. Toch willen we daar een bijdrage aan leveren, met het arbeidsmarktbeleid zoals we dat beschreven in par. 2.1, de verbetering van het VMBO en het bevorderen en faciliteren van samenwerking tussen de betrokken partijen.

4. VERBETEREN VAN DE RELATIE TUSSEN BURGER EN OVERHEID

4.1 Stad en Stadhuis

De toch al complexe verhoudingen tussen burger en bestuur staan de laatste jaren onder druk. Hoewel minder in de belangstelling dan vorig jaar, is de onvrede die toen naar buiten kwam daarmee niet weg. Het had te maken met niet ingeloste verwachtingen van de burger – vaak ook gewekt door de politiek zelf – en met het gevoel dat ‘de politiek’ niet luistert naar wat ‘de burger’ te zeggen heeft.

Zonder zelfgenoegzaam te zijn, kunnen we stellen dat veel van de betrekkingen tussen burger en stadhuis in Groningen al behoorlijk soepel verlopen. Dat blijkt uit cijfers van bijvoorbeeld het laatste Omnibusonderzoek, maar ook uit de Leefbaarheids- en Veiligheidsenquête.

Maar het kan zeker beter en dat is ook onze ambitie. In de nota *Stad en Stadhuis* (2003) hebben we daarom opgeschreven wat we gaan doen om onze betrekkingen met de burger op het punt van dienstverlening, communicatie en interactieve beleidsvorming te verbeteren.

Dat programma zijn we nu aan het uitvoeren. Daarbij we zijn begonnen met het verbeteren van de beantwoording van brieven en van de telefonische bereikbaarheid. Zaken waarvoor we zelf 100% verantwoordelijk zijn. Het lijken kleine dingen, maar juist bij die ‘kleine’ dingen moeten we accuraat en secuur zijn. Ook hier geldt dat de basis op orde moet zijn. Want vertrouwen is niet vanzelfsprekend. De burger wil resultaten zien.

4.2 Wat kan de overheid wel en wat niet, wat mogen we verwachten van de burger?

Het lijkt wel of de laatste jaren de verwachtingen die de burger heeft van de overheid steeds meer zijn toegenomen. Of het nu gaat om hondenpoep, rommel in de openbare ruimte of de toenemende files: de burger heeft de neiging vooral naar de overheid te kijken voor oplossingen. Terwijl het toch burgers zelf zijn die hun hond op de verkeerde plekken zijn behoefte laten doen, rommel op straat gooien of steeds vaker in de auto stappen. Naast de opstelling van de overheid (c.q. de politiek) in het verleden, speelt hierbij mogelijk ook de toegenomen individualisering een rol.

Maar de overheid op haar beurt speelt de bal de laatste jaren steeds vaker terug naar de burger: sommige dingen zult u vooral zelf moeten doen. En dat wrikt soms.

De burger stelt hogere eisen aan de overheid. Waar het gaat om die dingen waarvoor wij zelf verantwoordelijk zijn, is dat terecht en zullen we ook aan verbetering werken.

Maar bij veel onderwerpen is het te eenvoudig om alleen naar de overheid te kijken, waar de burger zelf ook een belangrijke verantwoordelijkheid heeft. Waarom spreken we bijvoorbeeld de buurman niet aan als die weer te hard door de straat rijdt, in plaats van direct een drempel te bestellen? Of als deze weer zijn hond op de speelplek uitlaat, of als kinderen rotzooi maken? Op een heel andere schaal, maar met veel hogere maatschappelijke kosten, geldt een dergelijke redenering voor het verkeersprobleem. Natuurlijk moet de overheid zorgen voor wegen, goed openbaar vervoer en fietspaden, maar uiteindelijk is het toch de burger zelf die elke keer de keuze moet maken welk vervoermiddel hij dit keer zal gebruiken. En die burger heeft daarin dus een eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Het zal van twee kanten moeten komen.

We zullen dit debat steeds opnieuw voeren en daarbij glashelder zijn over wat onze verantwoordelijkheden en mogelijkheden zijn en wat wij beschouwen als het aandeel van de burger zelf. Alleen volstrekte duidelijkheid daarover kan valse verwachtingen voorkomen. De ervaring heeft geleerd dat onduidelijke posities en onuitgesproken verwachtingen alleen maar leiden tot misverstanden.

Wij vragen een grotere eigen verantwoordelijkheid van de burger: we willen dat mensen zich zelf verantwoordelijk voelen voor de kwaliteit van hun bestaan en hun woon- en leefomgeving. Om dat te bereiken, moeten diezelfde mensen er natuurlijk wel op kunnen rekenen dat de overheid optreedt waar dat nodig is – of het nu gaat om handhaving van openbare orde en veiligheid, om het tegengaan van verloedering en vervuiling of om het ingrijpen bij een dreigende neerwaartse spiraal in een buurt.

Natuurlijk kunnen we in sommige gevallen initiatieven ondersteunen die niet direct tot onze eigen verantwoordelijkheid horen. Maar altijd moet helder zijn dat het dan gaat om een extra, en niet om een recht of een plicht.

4.3 Schoon, heel en veilig als voorbeeld

Een schone, goed onderhouden en veilige woon- en leefomgeving is belangrijk voor iedere Stadjer. Maar de kwaliteit van het onderhoud of het gevoel van veiligheid of on-veiligheid zijn tegelijkertijd zaken die voor de burger onlosmakelijk verbonden zijn met zijn mening over 'de overheid'. Daarom staan we er op deze plaats bij stil.

Schoon en heel: blijvende aandacht

Een schone en goed onderhouden leefomgeving draagt bij aan het gevoel dat de buurt op orde is en aan de tevredenheid over de buurt. Bovenop de extra impulsen in de vorige collegeperiode hebben we daarom een deel van de verhoging van de onroerend-zaakbelasting bestemd voor onderhoud en beheer. Daarbij kiezen we voor maatwerk: een gebiedsgerichte aanpak, met extra aandacht voor de 12 wijkvernieuwingsgebieden. Want gemiddeld genomen zijn de Stadjers weliswaar tevreden over het onderhoud, maar er zijn verschillen tussen wijken. We streven daarbij naar een flexibele inzet van middelen: daar waar zich achterstanden voordoen of op bijzondere plekken, zoals winkelcentra of de omgeving van scholen. Met zo'n gerichte inzet willen we de positieve resultaten van de afgelopen jaren vasthouden.

Veiligheid: overheidstaak bij uitstek

Ook veiligheid en het veiligheidsgevoel zijn belangrijk voor de kwaliteit van het woon- en leefklimaat. Het verder verbeteren van de veiligheid, zowel objectief als subjectief, moet daarom ook de komende jaren een permanent aandachtspunt blijven.

Groningers zijn zich de afgelopen jaren over het algemeen genomen veiliger gaan voelen. Voelde in 1996 45% van de Stadjers zich wel eens onveilig, in 2002 was dat teruggelopen tot 29%. Maar er zijn soms grote verschillen tussen wijken. Ook hier kiezen we daarom voor een doelgroep- en gebiedsgerichte benadering. Zo kan een verminderd veiligheidsgevoel soms samenhangen met overlast van een aantal jongeren (Vinkhuizen), soms met drugsoverlast (binnenstad), soms met beide (Beijum-Oost) en dat vraagt telkens om andere maatregelen.

Bestrijding van jongerenoverlast en jeugdcriminaliteit krijgt de komende jaren prioriteit in ons integraal veiligheidsbeleid. Daarin werken we intensief samen met de Politie, het Openbaar Ministerie en welzijnsorganisaties. De veelplegersaanpak is daarbij een voorbeeld van een efficiënte en effectieve methode. Later dit jaar leggen wij u een concreet uitvoeringsprogramma voor.

Nog meer dan al het andere is veiligheid een overheidstaak bij uitstek. Ook daarom is blijvende aandacht zo belangrijk. Daarbij moet de burger weten dat de overheid optreedt als dat nodig is.

5. GRONINGSE DOELEN

De herijkingsoperatie heeft geleid tot het actualiseren en herformuleren van de doelen van de stadsvisie. We hebben de kern daarvan samengevat in onderstaand schema.

De verdere uitwerking van deze doelen in programma's treft u aan in de binnenkort te verschijnen drie deelplannen van de stadsvisie, die eveneens geactualiseerd zijn: het Sociaal Structuurplan, het structuurplan *Van nu naar straks*, en *Stad aan de Slag*, het economisch businessplan

<i>Sterke stad</i>	1. Een stad met meer werk, minder werkloosheid
	2. Een stad met een uitstekend vestigingsklimaat
	3. Een stad die schoon, heel en veilig is
	4. Een stad met een voortreffelijk woonklimaat
	5. Een stad die zich duurzaam ontwikkelt
<i>Actieve Stadgers</i>	6. Een stad waarin iedereen meedoet
	7. Een gezonde stad
	8. Een stad die bruist op cultureel en sportief gebied
	9. Een stad waarin iedereen geïntegreerd is
	10. Een stadhuis in het hart van de stad

De nieuwe doelen vormen tevens het hart van de programmabegroting, waar we vanaf 2004 mee moeten werken. Ze zijn daarmee tevens de basis voor de verantwoording aan de raad en de stad. De stadsmonitor zal ook worden aangepast aan de nieuwe Groningse doelen.

6. VERANDERD FINANCIËEL PERSPECTIEF

De komende jaren blijven we inzetten op het verbeteren van het woon- en leefklimaat in de stad. Bij de prioriteiten die we daarbij in deze herijking van de stadsvisie hebben gekozen, gaat het in de meeste gevallen om forse investeringen. Of het nu gaat om wijkvernieuwing of Meerstad, Westpoort of Europapark, de Grote Markt of Kolibri. Tegelijkertijd zijn het stuk voor stuk projecten waarvan we een hoog maatschappelijk rendement verwachten en waarbij ook andere partijen betrokken zijn.

We moeten die investeringen doen in een tijd waarin het financiële perspectief aanmerkelijk somberder is dan toen we de stadsvisie schreven. Waar we toen de structurele bestedingsruimte fors konden uitbreiden en er elk jaar flinke meevallers waren, moeten we nu bezuinigen. De beschikbare middelen zijn beperkter, temeer daar we het meer op eigen kracht moeten doen.

Realisering van deze projecten zal daarom grote, meerjarige inspanningen vragen. Waarmee we voor een dubbele opgave staan: bezuinigen en investeren. Dat vraagt om een zekere soberheid en om scherpe politieke keuzes. Wij zijn er echter van overtuigd dat we deze investeringen moeten doen: om stagnatie te voorkomen, middelen uit de markt aan te trekken en zo weer dynamiek en werkgelegenheid te genereren.

De aanleg van een snelle trein-verbinding met de Randstad via het Zuiderzeetracé en aansluiting op het Europese hoge snelheidsnet blijft op nationaal niveau van wezenlijk belang voor de realisering van het hier geschetste toekomstbeeld.

In regionaal verband zijn afspraken over woningbouw en ruimte voor economische ontwikkeling essentieel en een start van de realisering van het Kolibri OV-net.

In onze voorstellen voor de begroting 2004 zult u de eerste financiële vertaling vinden van de inzet die we hier hebben geschetst.